

Altı-sekiz yaş çocukların beslenme tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi

Cemre ELMAS¹, Ceren Gezer², Merve Yurt², Ezgi Türkay³

Cite this article as:

Elmas, C., Gezer, C., Yurt, M., Türkay, E. (2024). Altı-sekiz yaş çocuklarının beslenme tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Food and Health*, 10(2), 96-103. <https://doi.org/10.3153/FH24009>

¹ Lefke Avrupa Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Lefke, Kuzey Kıbrıs, Mersin 10 Türkiye

² Doğu Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs, Mersin 10 Türkiye

³ Antalya Bilim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Antalya, Türkiye

ORCID IDs of the authors:

C.E. 0000-0003-1769-5155

C.G. 0000-0002-5647-0103

M.Y. 0000-0003-2164-8693

E.T. 0000-0002-1676-3606

Submitted: 14.09.2023

Revision requested: 09.11.2023

Last revision received: 30.11.2023

Accepted: 04.12.2023

Published online: 29.02.2024

Correspondence:

Cemre ELMAS

E-mail: cemre-91@hotmail.com; celmas@eul.edu.tr



© 2024 The Author(s)

Available online at
<http://jfhns.scientificwebjournals.com>

ÖZ

Bu çalışmanın amacı 6-8 yaş çocukların beslenme tutum ve davranışlarının değerlendirilmesidir. Çalışmaya 183 erkek ve 164 kız olmak üzere toplam 347 öğrenci katılmıştır. Çocukların demografik özelliklerini sorgulayan, Beslenme Tutum Ölçeği, Beslenme Davranış Ölçeği' ni içeren anket formu araştırmacı tarafından uygulanarak veriler toplanmıştır. Çocukların Beslenme Tutum Ölçeği puan ortalamaları 13.83 ± 2.03 , Beslenme Davranış Ölçeği puanları 2.57 ± 4.53 olarak belirlenmiştir. Çocukların beslenme tutum puanları ile beslenme davranış puanları arasında aynı yönlü zayıf bir ilişki saptanmıştır ($r=0.212$, $p<0.001$). Çalışma sonucunda, çalışmaya katılan çocukların beslenme alışkanlıklarının sağlıklı olma durumunun orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bu çalışma sonuçları çocukların olumlu beslenme tutum ve davranışlarına sahip olması ve bunu sürdürebilmeleri için müdahalelere duyulan ihtiyacı göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Beslenme, Çocukluk çağı, Sağlık, Tutum, Davranış

ABSTRACT

Evaluation of nutritional attitudes and behaviors of children aged six- to eight

The aim of this study is to evaluate the nutritional attitudes and behaviors of 6-8 years old children. A total of 347 students, 183 boys and 164 girls, aged 6-8, participated in the study. Data were collected by applying a survey form, including the Nutrition Attitude Scale and the Nutrition Behavior Scale, which questioned the demographic characteristics of the children, by the researcher. The children's Nutrition Attitude Scale mean score was 13.83 ± 2.03 , and their Nutrition Behavior Scale score was 2.57 ± 4.53 . A weak correlation was found between the children's nutritional attitude scores and their eating behavior scores ($r=0.212$, $p<0.001$). As a result of the study, it was seen that the healthy eating habits of the children participating in the study were at a moderate level. The results of this study show the need for interventions for children to have and maintain positive nutritional attitudes and behaviors.

Keywords: Nutrition, Childhood, Health, Attitude, Behaviour

Giriş

Optimal beslenme, büyüme ve gelişme için bir ön koşuldur. Çocukluk dönemindeki yetersiz veya aşırı beslenme, yaşamın ilerleyen dönemlerinde hastalık riskini artırabilmektedir (Nasreddine ve ark., 2018). Yaşam süresi boyunca insan sağlığının, hayati bir bileşeni olan beslenme, özellikle yaşamın başlarında dayanıklılık, fiziksel büyüme, bilişsel gelişim ve üretkenlik için çok önemlidir (Asmare ve ark., 2018). Bu anlamda çocuklarda büyüme, beslenme durumunun ve sağlığın önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Bogale ve ark., 2018). Beslenme durumu hem bireyin hem de tüm nüfusun sağlık durumu, fiziksel yeteneklerinin yanı sıra normal ve sağlıklı büyüme-gelişme için psikofizik yetenekleri ile potansiyelinin önemli göstergelerinden biridir. Özellikle beslenmeyle birebir ilişkili ve son zamanların en önemli sağlık sorunlarından olan obezite ve malnütrisyonun önlenmesine yönelik hareket edebilmek için çocukluk çağında beslenme oldukça önemlidir (Gardašević ve ark., 2020). Okul çağı çocukların yeme davranışlarının aile, arkadaşlar, okul ortamı ve yaşanılan ortam gibi çevresel faktörler ile genetik, yaş ve cinsiyet gibi içsel faktörler tarafından şekillendiği bilinmektedir. Aile inançları, beslenme uygulamaları, bakış açıları, yeme tutumları ve besinlerin sağlık üzerindeki yararlarına ilişkin bilgileri aracılığıyla çocuklarının beslenmeyle ilgili ilk deneyimlerini yapılandırır kilit bir rol oynar. Beslenme bilgisi, besinlerin sağlık üzerindeki yararlarının bilinmesi ve konuyla ilgili belirli terminolojiyi ve bilgileri hatırlama yeteneği olarak tanımlanabilir. Ailenin beslenme bilgisi çocuğu, çocuğun aile dışındaki çevreden edindiği bilgiler ise ailenin bilgisini etkileyebilmektedir (Alderman ve Headey, 2017; Romanos-Nanclares ve ark., 2018).

Okul ortamı, özellikle ilkököl dönemi çocuğun bilincinin ve kişiliğinin gelişiminde aileden sonra gelen en önemli faktörlerdendir (Asmare ve ark., 2018; Elmas ve Arslan, 2020). Son zamanlarda okullarda beslenme eğitimini kapsayan birçok çalışma yapılmaktadır (Jarpe-Ratner ve ark., 2016; Halloran ve ark., 2018; Hamulka ve ark., 2018; Argilagos ve ark., 2022; Pongutta ve ark., 2022). Ancak beslenme konusunda öğrendiklerini farklı sebeplere bağlı olarak davranışa yansıtamama gibi bir sorunun olduğu bilinmektedir. Bu yaş grubu çocukların beslenme şekline bakıldığında sebze ve meyveden kısıtlı, şeker ve yağdan zengin yüksek enerji içeriğine sahip besinler yönünde değişebildiği ve sıklıkla tek düze bir beslenme şeklinde olduğu görülmektedir (Laureati ve ark., 2015; Jaeger ve ark., 2017; Kral, 2018).

Yeme tutumları, bilgi sahibi olsun ya da olmasın bireyin davranış veya uygulamasını etkileyen duygusal, motivasyonel,

algısal ve bilişsel inançlardır. Tutumlar, bir sağlık sorunu, diyet uygulamaları, beslenme önerileri, diyet yönergeleri veya diyet tercihleriyle ilgili bireysel olumlu veya olumsuz eğilimleri belirlemek için ölçülür (Marías ve Glasauer, 2014). Beslenme davranış ve tutumları birçok faktörden etkilendiğinden bunları değerlendirmek çok kolay olmasa da bu konuyla ilgili geliştirilmiş veya farklı dillerden Türkçe'ye uyarlanmış ölçekler bulunmaktadır (Arvidson, 1990; Edmundson ve ark., 1996; Erdoğan ve Öztürk, 2010; Haney ve Bahar, 2014). Bu çalışmayla 6-8 yaş çocuklarda beslenme tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Çalışma Planı

Bu çalışma Kasım 2019 – Şubat 2020 tarihleri arasında Gazimağusa'da devlet ilkököl olan Hüseyin Akil İlkokulu'nda 6-8 yaş öğrencilerin beslenme tutum ve davranışlarının değerlendirildiği kesitsel bir araştırmadır. Çalışmaya dahil edilme kriterleri Gazimağusa'da seçilen devlet ilkökulunda öğrenci olmak, çalışmaya katılmaya gönüllü olmak ve çalışmaya katılmaya yönelik veli izni alınması şeklinde belirlenmiştir. Buna göre okuldaki tüm öğrencilere okul saatleri içerisinde, okul ortamında ulaşılarak çalışma yürütülmüştür. Çalışmaya 183 erkek ve 164 kız olmak üzere toplam 347 öğrenci katılmıştır. Yüz yüze görüşme ve anket teknikleri ile çocukların demografik özellikleri, Beslenme Tutum Ölçeği, Beslenme Davranış Ölçeğini içeren anket formu araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Çalışma, Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Alt Etik Kurul Komitesi 21.10.2019 tarih ve 2019/23-06 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Çalışma üniversitenin ilgili mevzuatına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamındaki çocukların ailelerine çalışma hakkında bilgi verilip, çocuklarının bu çalışmaya katılabilmesi için izin alınması amacıyla onam formları dağıtılarak imzalatılmıştır. Bu izinleri takiben çalışmaya başlanmıştır.

Beslenme Tutum Ölçeği

Bu ölçek Arvidson ve arkadaşlarının (1990), çocukların kalp sağlığını geliştirmeye yönelik tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen, 16 maddelik ölçeğin (Çocuk Kalp Sağlığını Geliştirme Tutum Ölçeği) bir alt ölçeğidir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği (chronbach alfa 0.67) Haney ve Bahar (2014) tarafından yapılmıştır. Egzersiz-4 madde; Beslenme-4 madde; Sigara içme-4 madde; Stres kontrolü- 4 madde şeklinde bu ana ölçek dört alt ölçekten

oluşmaktadır. Beslenme alt ölçeği çocuğun yağ alımını azaltan, sağlıklı besin tüketimini artıran aktivitelere ve kalp sağlığını iyileştiren beslenme biçimine yönelik tutumunu ölçmektedir. Maddeler 1-4 puan aralığında (1-kesinlikle katılmıyorum, 4-kesinlikle katılıyorum) değer almaktadır, toplam puanı 4-16 arasındadır. Alınan toplam puanın yüksek olması olumlu tutumu göstermektedir (Arvidson, 1990; Haney ve Bahar, 2014).

Beslenme Davranış Ölçeği

Edmundson ve arkadaşlarının (1996) geliştirdiği, Erdoğan ve Öztürk (2010) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ölçek (chronbach alfa 0.74), çocukların besin tüketimlerini belirlemek için az yağlı/ tuzlu ve çok yağlı/ tuzlu besin seçeneklerinin olduğu resimli 14 maddeden oluşmaktadır. Çocuklara karşılaştırılabilir besinler gösterilerek iki besin arasından hangisini daha çok (sık) yediği sorulmaktadır. Ölçek maddeleri sağlıklı besin için +1, diğer seçenek için -1 değer almaktadır, toplam puanı -14, +14 arasındadır. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması sağlıklı beslenme alışkanlığını göstermektedir (Edmundson ve ark., 1996; Erdoğan ve Öztürk, 2010).

İstatistiksel Analiz

Çalışma verisi, SPSS 20 (Statistical Package for Social Sciences) programı ile bilgisayar ortamına yüklenmiş ve değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS), en küçük ve en büyük değer, ortanca, frekans ve

yüzde olarak sunulmuştur. İkili grup karşılaştırmalarında parametrik varsayımların sağlanmadığı durumda “Mann Whitney U Testi”, ölçekler arası ilişkinin değerlendirilmesinde ise Spearman Korelasyon Testi istatistiksel yöntem olarak kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi “ $p<0.05$ ” olarak kabul edilmiştir (Büyüköztürk, 2015; Özdamar, 2015).

Bulgular ve Tartışma

Çalışmaya 183 (%52.7) erkek, 164 (%47.3) kız olmak üzere toplam 347 çocuk katılmıştır. Çocukların %41.7’si (n=145) 6 yaş, %37.5’i (n=130) 7 yaş, %20.8’inin (n=72) ise 8 yaşında olduğu tespit edilmiştir.

Çocukluk dönemi psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik yönden birçok değişimin yaşandığı dönemlerdendir. Bu faktörlere bağlı olarak çocuğun beslenme şekli de etkilenmektedir. Beslenmenin ise büyüme, gelişme ve genel sağlık üzerindeki etkisi düşünüldüğünde bu dönemdeki beslenme tutumlarının belirlenmesi önem kazanmaktadır (Prangthip ve ark., 2021; Sharma ve ark., 2022). Özellikle yüksek yağ tüketiminin ve fiziksel aktivite yetersizliğinin başta kalp sağlığıyla ilgili problemler olmak üzere birçok sağlık sorunuyla ilgili olduğu bilinmektedir. Buna yönelik olarak çocukların sağlıklı besin tüketimini artıracak aktiviteler oldukça önem taşımaktadır. Literatürde çocukların bu yöndeki tutum ve davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeklerin kullanıldığı çalışmalar bulunmaktadır (Arvidson, 1990; Edmundson ve ark., 1996; Erdoğan ve Öztürk, 2010; Haney ve Bahar, 2014).

Tablo 1. Çocukların cinsiyete göre Beslenme Tutum Ölçeği ve Beslenme Davranış Ölçeği puanları

Table 1. Children's nutrition attitude scale and nutrition behavior scale scores by gender

Beslenme Tutum Ölçeği Puanı	n	$\bar{X}\pm SS$	Medyan	Alt-Üst	p
Erkek	183	13.81 \pm 2.04	14.00	4.00-16.00	0.716
Kız	164	13.86 \pm 2.04	14.00	6.00-16.00	
Toplam	347	13.83 \pm 2.03	14.00	4.00-16.00	
Beslenme Davranış Ölçeği Puanı					
Erkek	180	2.18 \pm 4.64	3.00	(-10.00)-12.00	0.162
Kız	162	3.01 \pm 4.39	3.00	(-8.00)-12.00	
Toplam	342	2.57 \pm 4.53	2.00	(-10.00)-12.00	

* $p<0.05$, Mann-Whitney U Testi

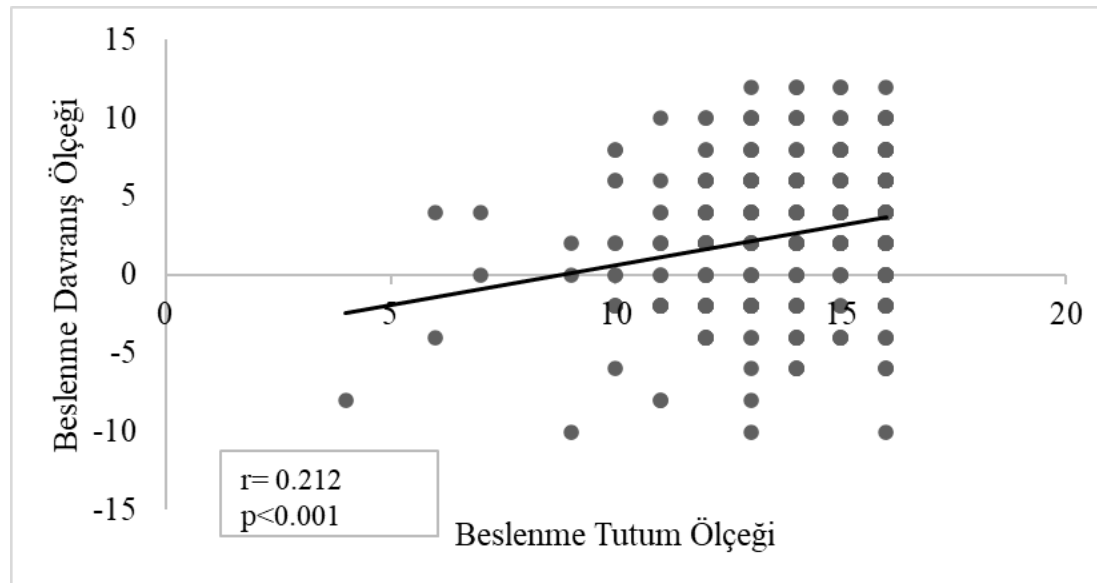
Altı-sekiz yaş çocuklarla yapılan bu çalışmada Beslenme Tutum Ölçeği puan ortalamaları 13.83 ± 2.03 , Beslenme Davranış Ölçeği puanları 2.57 ± 4.53 olarak belirlenmiştir. Kız çocukların beslenme tutum ve beslenme davranış puanları (sırasıyla 13.86 ± 2.04 ; 3.01 ± 4.39) erkek çocuklara (sırasıyla 13.81 ± 2.04 ; 2.18 ± 4.64) kıyasla daha yüksek olup, istatistiksel olarak anlamlılık saptanmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 1). İlkokul 4. sınıf öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada (Başçi, 2020), çocuklara bu çalışmada olduğu gibi benzer şekilde beslenme bilgisi ve alışkanlıkları konusunda hiçbir müdahale yapılmadan önce Beslenme Tutum Ölçeği ve Beslenme Davranış Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmada çocukların Beslenme Tutum Ölçeği puanı 12.4 ± 3.3 ; Beslenme Davranış Ölçeği puanı 1.0 ± 4.8 olarak bulunmakla birlikte cinsiyete göre fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$). İlkokul ikinci sınıf çocuklarla yapılan çalışmada (Türkyılmaz ve ark., 2022) çocuklara sağlık davranışları üzerine eğitimler verilmiş ve bu eğitimler sonunda çocukların beslenme davranışları benzer ölçekler kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda çocukların Beslenme Tutum Ölçeği ve Beslenme Davranış Ölçeği puanlarının eğitim öncesi puanlarına göre daha yüksek olduğu yükseldiği görülmüştür. Yedi-on dört yaş çocukların katıldığı bir araştırmada (Konca ve ark., 2019) Beslenme Davranış Ölçeği puanı 14.0 olarak saptanmıştır. Dokuz – on bir yaş çocukların katıldığı başka bir çalışmada (Güler, 2023) Beslenme Davranış Ölçeği puanı 1.16 ± 3.91 olarak belirlenmiştir. On bir – on altı yaşlarındaki çocuklarla beslenme tutum ve davranışlarını değerlendiren, bu tutum ve davranışlarla duygusal ve davranışsal sorunlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada (Başay ve ark., 2021) ise çalışmaya katılanların Beslenme Tutum Ölçeği ve Beslenme Davranış Ölçeği toplam puan ortalamaları sırasıyla 8.29 ± 2.85 ve -1.69 ± 4.79 bulunmuştur. Beslenme Davranış Ölçeğinin 436 çocukla (12-14 yaş) çalışıldığı farklı bir araştırmada (Keskin ve ark., 2017) ise puan ortalaması 1.2 ± 5.4 bulunmuştur. Çocukluk çağında yapılan tüm bu farklı çalışmaların bulguları incelendiğinde Beslenme Tutum Ölçeği ve Beslenme Davranış Ölçeği puanlarının farklı örneklem grubu ve çevre faktörlerine bağlı olarak küçük farklılıklar gösterdiği söylenebilir. Ancak yine de, Beslenme Tutum Ölçeği ve Beslenme Davranış Ölçeği puanlarına ait bulguların genel olarak yapılan bu çalışmayla benzer olup, orta düzeyde olduğu yorumu yapılabilir.

Bu çalışmada çocukların beslenme tutum puanları ile beslenme davranış puanları ilişkisi incelendiğinde ölçekler arasında aynı yönlü zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = 0.212$, $p < 0.001$) (Şekil 1). Beslenme Tutum Ölçeği sorularına olumlu yanıt verenlerin (kesinlikle katılıyorum veya katılıyorum cevabını verenler) çoğunluğunun (yaklaşık %70.4) Beslenme Davranış Ölçeği sorularını sağlıklı besin olarak kabul

edilen besinler yönünde cevapladığı belirlenmiştir. “Her gün sağlıklı besinler yemeyi seviyorum.” tutumuna kesinlikle katılanların çoğunluğunun (yaklaşık %72) Beslenme Davranış Ölçeği sorularını sağlıklı besin olarak kabul edilen besinler (elma (%78.3), portakal (%71.9), kepekli/tam buğdaylı ekmek (%65.8) yönünde cevapladığı saptanmıştır. Benzer şekilde çalışmaya katılanlardan “Okuldan sonra acıktığımda meyve ya da benim için faydalı olduğuna inandığım bir şey yemeyi seviyorum.” tutumuna kesinlikle katılanların çoğunluğunun (yaklaşık %73.1) da Beslenme Davranış Ölçeği sorularını sağlıklı besin olarak kabul edilen besinler (elma (%80.0), portakal (%71.0), kepekli/tam buğdaylı ekmek (%68.4)) yönünde cevapladığı saptanmıştır (Tablo 2). Yapılan farklı bir çalışmada (Çeltek Orhan ve ark., 2022) Beslenme Davranış Ölçeği ile yine çocukların (10-15 yaş) sağlıklı (az yağlı, az tuzlu vb.) besinleri yemelerini sağlayan öz-yeterliklerini değerlendiren farklı bir ölçek olan Çocuk Beslenme Öz-Yeterlik Ölçeğiyle tutarlılığı incelenmiştir. Araştırmaya katılan çocukların Beslenme Öz Yeterlik Ölçeği ile Beslenme Davranış Ölçeği puan ortalamaları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0.000$; $r = 0.415$). Farklı bir çalışmada (Bozdemir ve ark., 2021) sporcu çocukların (6-16 yaş) Beslenme Davranış Ölçeğinden aldıkları puan ile ara öğünlerinde tercih ettiği besin türleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Kıyaslanan iki durum arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$; $Ki-Kare = 7,661$). Çocukların beslenme alışkanlıklarının değerlendirildiği çalışmalarda (Bozdemir ve ark., 2021; Çeltek Orhan ve ark., 2022) kullanılan ölçekler farklı olsa da çocukların beslenme bilgisinin davranışlarına yansıdığı ve kısmen de olsa çalışma bulgularımızı desteklediği görülmektedir. Ancak bulguların daha iyi desteklenmesi için bu konuda benzer ölçeklerin kullanılıp kıyaslandığı daha fazla çalışmanın yapılmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Çocukların beslenme davranışlarını, beslenme bilgilerini ölçen daha farklı ölçeklerin de kullanılarak genişletilebileceği seçeneği bu çalışmanın limitasyonu olarak kabul edilebilir.

Tablo 2. Bazı ölçek soruları arasındaki tutarlılığın değerlendirilmesi**Table 2.** Evaluation of consistency between some scale questions

Beslenme Tutum Ölçeği Soruları		Beslenme Davranış Ölçeği Soruları											
		Soru 1		Soru 5				Soru 7					
		Kurabiye	Elma	Çikolatalı pasta		Portakal	Şekerli çörek		Kepekli/Tam buğdaylı ekmekek				
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Soru 3 Her gün sağlıklı besinler yemeyi seviyorum.	Kesinlikle katılıyorum	44	21.7	159	78.3	57	28.1	146	71.9	69	34.2	133	65.8
	Katılıyorum	27	23.7	87	76.3	39	34.2	75	65.8	41	36.0	73	64.0
	Katılmıyorum	3	12.0	22	88.0	11	44.0	14	56.0	11	44.0	14	56.0
	Kesinlikle katılmıyorum	3	60.0	2	40.0	4	80.0	1	20.0	5	100.0	0	0.0
Soru 4 Okuldan sonra acıktığımda meyve ya da benim için faydalı olduğuna inandığım bir şey yemeyi seviyorum.	Kesinlikle katılıyorum	38	20.0	152	80.0	55	29.0	135	71.0	60	31.7	130	68.4
	Katılıyorum	26	24.1	82	75.9	32	29.6	76	70.4	47	43.5	61	56.5
	Katılmıyorum	11	27.5	29	72.5	20	50.0	20	50.0	14	35.0	26	65.0
	Kesinlikle katılmıyorum	2	22.2	7	77.8	4	44.4	5	55.6	5	55.6	4	44.4

**Şekil 1.** Beslenme tutum ölçeği ile beslenme davranış ölçeği ilişkisi**Figure 1.** Relationship between nutrition attitude scale and nutrition behavior scale

Sonuç

Çalışma sonuçlarına bakıldığında, çalışmaya katılan çocukların beslenme alışkanlıklarının sağlıklı olma durumunun orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bulgular çocukların olumlu beslenme tutum ve davranışlarına sahip olması ve bunu sürdürebilmeleri için müdahalelere duyulan ihtiyacı göstermektedir. Bu müdahalelerden en yaygın ve en etkili yöntemin çocukluk çağında diyetisyen rehberliğinde aile ve/veya öğretmen destekli planlanıp uygulanacak beslenme eğitim programlarıdır. Ailelerin, öğretmenlerin dahil edildiği beslenme eğitimi programlarıyla çocukların beslenme davranışlarında daha olumlu, sürdürülebilir gelişmelerin sağlanabileceği düşünülmektedir. Beslenme eğitim programlarında eğitimden önce ve eğitimden sonra benzer ölçekler kullanılarak çocukların beslenme tutum ve davranışlarındaki değişimler analiz edilerek eksiklere yönelik girişimlerin yapılması oldukça önemlidir. Bu özellikleri içeren, benzer ölçeklerin kullanıldığı, çocuklara etkisinin ön test-son testlerle belirlendiği, randomize kontrollü ve uzun süreli güncel çalışmaların yapılması literatüre katkı sağlayacaktır.

Etik Standartlar ile Uyumluluk

Çıkar çatışması: Yazarlar, bu yazı için gerçek, potansiyel veya algılanan çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Etik izin: Çalışma, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü Üniversitesi Sağlık Alt Etik Kurul Komitesi 21.10.2019 tarih ve 2019/23-06 sayılı karar ile onaylanmıştır.

Veri erişilebilirliği: Veriler talep üzerine sağlanacaktır.

Finansal destek: Bu çalışma herhangi bir fon tarafından desteklenmemiştir.

Teşekkür: -

Açıklama: -

Kaynaklar

Alderman, H., & Headey, D.D. (2017). How important is parental education for child nutrition?. *World Development*, 94, 448-464.

<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2017.02.007>

Argilagos, M.R., Herrera, A.V., & Valdiviezo, W.V. (2022). Evaluation of nutritional education strategies in schools in ecuador using neutrosophic TOPSIS. *International Journal of Neutrosophic Science*, 18(3), 208-217.

<https://doi.org/10.54216/IJNS.1803018>

Arvidson, C.R. (1990). Children's cardiovascular health promotion attitude scale: an instrument development. *Doktora tezi*. Texas Woman's University. Denton, TX, Texas.

Asmare, B., Taddele, M., Berihun, S., & Wagnaw, F. (2018). Nutritional status and correlation with academic performance among primary school children, northwest Ethiopia. *BMC Research Notes*, 11(1), 1-6.

<https://doi.org/10.1186/s13104-018-3909-1>

Başay, Ö., Başay, B.K., Erbay, C., Coşkun, O., & Sağroğlu, B. (2021). Çocuk ve ergen psikiyatri polikliniğine başvuran olguların beden kitle indeksi, beslenme tutum ve davranışları: duygusal ve davranışsal sorunlarla ilişkisi. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 14(2), 402-415.

<https://doi.org/10.31362/patd.852842>

Başçi, A. B. (2020). Sağlık davranışı etkileşim modeline dayalı sağlıklı beslenme programının ilköğretim öğrencilerinin beslenme tutum ve davranışlarına etkisi. *Doktora tezi*. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

Bogale, T.Y., Bala, E.T., Tadesse, M., & Asamoah, B.O. (2018). Prevalence and associated factors for stunting among 6–12 years old school age children from rural community of Humbo district, Southern Ethiopia. *BMC Public Health*, 18(1), 1-8.

<https://doi.org/10.1186/s12889-018-5561-z>

Bozdemir, E., Burcu, U.S.L.U., & Alphan, M.E. (2021). Amatör ritmik cimnastik yapan çocukların beslenme alışkanlıkları ile ebeveyn besleme tarzı arasındaki ilişkinin saptanması. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 156-173.

<https://doi.org/10.17155/omuspd.796349>

Büyüköztürk, Ş. (2015). Sosyal bilimleri için veri analizi el kitabı, 21, Ankara: Pegem Akademi. ISBN: 978-975-6802-74-8

Çeltek Orhan, Ö., Karayagız Muslu, G., Manav, G., & Kara, R. (2022). An investigation of the relationship between nutritional behaviours and nutritional self-efficacy in children. *Child: Care, Health and Development*, 48(5), 744-750.

<https://doi.org/10.1111/cch.12982>

Edmundson, E., Parcel, G.S., Perry, C.L., Feldman, H.A., Smyth, M., Johnson, C.C., et al (1996). The effects of the child and adolescent trial for cardiovascular health intervention on psychosocial determinants of cardiovascular disease risk behavior among third-grade students. *American Journal of Health Promotion*, 10(3), 217-225.

<https://doi.org/10.4278/0890-1171-10.3.217>

Elmas, C., & Arslan, P. (2020). Effect of nutrition education received by teachers on primary school students' nutrition knowledge. *Nutrition Research and Practice*, 14(5), 532-539.

<https://doi.org/10.4162/nrp.2020.14.5.532>

Erdoğan, D.S., & Öztürk, M. (2010). Çocukların beslenme alışkanlıklarının sağlık davranışı etkileşim modeline göre incelenmesi. *Doktora tezi*, T.C. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Gardašević, N., Anđelić, M., Joksimović, M., & Ahmedov, F. (2020). Analysis of nutritional status of primary school children in Montenegro. *Sport I Zdravlje*, 15(1).

<https://doi.org/10.7251/SIZEN2001102G>

Güler, R. (2023). Hemşire Liderliğinde Uygulanan “Okul Çağı Çocuklarında Sağlık Geliştirme Programının” Etkinliğinin Değerlendirilmesi ve Çocuk Sağlık Okuryazarlığı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Doktora tezi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC.

Halloran, K.M., Gorman, K., Fallon, M., & Tovar, A. (2018). Nutrition knowledge, attitudes, and fruit and vegetable intake as predictors of head start teachers' classroom mealtime behaviors. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 50(4), 340-348.

<https://doi.org/10.1016/j.jneb.2017.10.015>

Hamulka, J., Wadolowska, L., Hoffmann, M., Kowalkowska, J., & Gutkowska, K. (2018). Effect of an education

program on nutrition knowledge, attitudes toward nutrition, diet quality, lifestyle, and body composition in polish teenagers. The ABC of healthy eating project: design, protocol, and methodology. *Nutrients*, 10(10), 1439.

<https://doi.org/10.3390/nu10101439>

Haney, M.Ö., & Bahar, Z. (2014). Çocuk kalp sağlığını geliştirme tutum ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 92-97.

Jaeger, S.R., Rasmussen, M.A., & Prescott, J. (2017). Relationships between food neophobia and food intake and preferences: Findings from a sample of New Zealand adults. *Appetite*, 116, 410-422.

<https://doi.org/10.1016/j.appet.2017.05.030>

Jarpe-Ratner, E., Folkens, S., Sharma, S., Daro, D., & Edens, N.K. (2016). An experiential cooking and nutrition education program increases cooking self-efficacy and vegetable consumption in children in grades 3–8. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 48(10), 697-705.

<https://doi.org/10.1016/j.jneb.2016.07.021>

Keskin, K., Çubuk, A., Alpkaya, U., Öztürk, Y. (2017). 12–14 yaş çocukların fiziksel aktivite düzeyleri ile beslenme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilim Dergisi*, 7(3), 34–43.

Konca, E., Ermiş, E., Ermiş, A., Erilli, N.A. (2019). 7-14 yaş öğrencilerin fiziksel aktivite durumları ve beslenme alışkanlıklarının araştırılması. *Social Sciences* 14(1), 105–117.

<https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14821>

Kral, T.V. (2018). Food neophobia and its association with diet quality and weight status in children. In *Food neophobia* (pp. 287-303). Woodhead Publishing.

<https://doi.org/10.1016/B978-0-08-101931-3.00014-8>

Laureati, M., Bertoli, S., Bergamaschi, V., Leone, A., Lewandowski, L., Giussani, B., ... & Pagliarini, E. (2015). Food neophobia and liking for fruits and vegetables are not related to Italian children's overweight. *Food Quality and Preference*, 40, 125-131.

<https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2014.09.008>

Mariás, Y.F., & Glasauer, P. (2014). *Guidelines for assessing nutrition-related knowledge, attitudes and practices.* Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).

Nasreddine, L.M., Kassis, A.N., Ayoub, J.J., Naja, F.A., & Hwalla, N.C. (2018). Nutritional status and dietary intakes of children amid the nutrition transition: the case of the Eastern Mediterranean Region. *Nutrition Research*, 57, 12-27.

<https://doi.org/10.1016/j.nutres.2018.04.016>

Özdamar, K. (2015). SPSS ile biyoistatistik, Eskişehir: Ni-san Kitabevi Yayınları.

Prangthip, P., Soe, Y.M., & Signar, J.F. (2021). Literature review: nutritional factors influencing academic achievement in school age children. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 33(2).

<https://doi.org/10.1515/ijamh-2018-0142>

Pongutta, S., Ajetunmobi, O., Davey, C., Ferguson, E., & Lin, L. (2022). Impacts of school nutrition interventions on the nutritional status of school-aged children in asia: a systematic review and meta-analysis. *Nutrients*, 14(3), 589.

<https://doi.org/10.3390/nu14030589>

Romanos-Nanclares, A., Zazpe, I., Santiago, S., Marín, L., Rico-Campà, A., & Martín-Calvo, N. (2018). Influence of parental healthy-eating attitudes and nutritional knowledge on nutritional adequacy and diet quality among preschoolers: the SENDO project. *Nutrients*, 10(12), 1875.

<https://doi.org/10.3390/nu10121875>

Sharma, N., Asaf, A., Vaivada, T., & Bhutta, Z.A. (2022). Delivery strategies supporting school-age child health: a systematic review. *Pediatrics*, 149 (Supplement 6).

<https://doi.org/10.1542/peds.2021-053852L>

Türkyılmaz, S., Seher, E.S.E.N., & Küçükaydın, M.A. (2022). The effect of digital stories about healthy eating on health behaviors of primary school children. *Journal of Education and Future*, (22), 69-83.

<https://doi.org/10.30786/jef.990469>